

ИЗРАС N 76 / 26.04.2017

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Иван Петров Топузов, д.м., д.п.н., от факултет "Обществено здраве", катедра "Физикална медицина, рехабилитация, ерготерапия и спорт" на Медицински университет - Плевен.

ОТНОСНО: Дисертационен труд на ТАТЯНА ТОМЧОВА ТОМОВА, редовен докторант към катедра „Теория и методика на кинезитерапията” при Национална Спортна Академия /НСА/ на тема: “Комплексна кинезитерапия при предменструален синдром” за присъждане на научната и образователна степен “доктор”. Научен ръководител проф. Зоя Горанова – ДН.

Представеният дисертационен труд съдържа 202 стандартни машинописни страници, като в този **обем** влизат библиографията от 218 литературни източника /от които 26 на кирилица и 192 на латиница/ и три приложения. Трудът е много добре онагледен с 32 таблици 73 графики и 15 фигури.

Структурата на дисертацията е обичайната, съдържа задължителните уводна част, литературен обзор и собствени проучвания с анализ на резултатите, изводи и препоръки.

Разглежданият проблем, предменструалният синдром /ПМС/ е доста разпространен и по литературни данни обхваща над 20 % от жените по света. С дискомфорта, който предизвиква, особено при младите девойки, той повлиява неблагоприятно общото им здравословно състояние и качеството на живота им, което го прави актуален и в наше време. Анализът на публикациите показва, че този синдром е обект предимно на педиатрите и акушер-гинеколозите, които за овладяването му предписват предимно медикаменти. Що се отнася до кинезитерапевтичните източници, оказва се, че както у нас, така и в чужбина той е рядко проучван. От тук произлиза и актуалността на настоящата разработка.

Литературният обзор обхваща около 50 страници и е достатъчно информативен. Засегнати са основни моменти, като клиничните прояви на ПМС, диагностиката, терапевтичните подходи и конкретно лечението с методи на китайската медицина и кинезитерапия. В текста са цитирани предимно чуждестранни автори. Българските специалисти, работили по проблема наистина са малко и аз се радвам, че открих цитирана една публикация от разработките ни с проф. Славчо Савов, макар и от далечната 1989 година, както и разработки на проф. Ек. Захариева (1985), проф. Тотева, доц. Попова-Добрева и други от по-ново време. Обзорът завършва с логично построено обобщение и работна хипотеза.

В **хипотезата** на труда се предполага, че прилагането на китайски методи за лечение самостоятелно или в комбинация с други физикални средства може да бъде ефективна алтернатива за овладяване на предменструалния синдром /ПМС/, както и, че приложението на комплексна физикална програма ще доведе до по-добър лечебен ефект от монотерапията. Изясняването на тези проблеми е подтикнало дисертантката към разработката на настоящия труд.

Целта на труда е много конкретна – да се проучи влиянието на кинезитерапията, приложена самостоятелно или като част от комплексна терапия, включваща и методи на лечение от китайската медицина.

Задачите на брой 6 са формулирани ясно и последователно. Те са насочени към осъществяване на целта.

Контингент на изследването са 55 жени с ПМС на възраст от 20 до 30 години. Всички са студентки в НСА. Включващите критерии за диагнозата са предимно субективни и описателни (анкетна карта с 51 въпроса и водене на дневник, карта за отчитане на ПМС със 7 соматични и 6 психични симптоми). Обективен характер имат данните в Картата за изследване на показателите: сантиметрия, коремна обиколка, обиколки на бедро и коляно, три кожни гънки. Прилаган е тест за болка в аурикулата в рефлексогенни зони, свързани с проблема ПМС.

Проучването е проведено в периода 2013 – 2015 година, като изследваните лица са разпределени в три групи, в зависимост от прилаганата терапия. На таблица 1 са посочени проведеното във всяка от групите лечение, процедури и измервания.

Следва подробно описание на **използваните методики:**

А/ Включваща прилаганите китайски методи АНМО и аурикулотерапия, както и кинезитерапевтичното упражнение.

Б/ Корпорална акупунктура, чрез метални игли, поставяни в активните точки за 30 минути, аурикулотерапия и кинезитерапевтичното упражнение.

В/ Упражнения от Йога и изометрични от кинезитерапията (Кт-комплексът е описан с необходимите детайли).

Получените резултати са обработени статистически и добре онагледени. Анкетата, направена при 466 девойки показва, че изследваният проблем е наистина актуален. 63 % съобщават за наличието на предменструален синдром с най-често начало на менархето 12 – 14 години – като средната възраст е 13,2 години. Наши проучвания с проф. Сл. Савов от 1989 год., повторени през 2001 г. и на доц. Н. Станимирова в МУ-Плевен от 80-те години на миналия век показват приблизително същата възраст за появата на менархе, което показва, че в изминалите няколко

десетилетия у нас не се забелязва съществена акцелерация при момичетата. Тъй-като изследваният контингент са студентки в НСА, което предполага и спортуващи, то би било интересно да се изясни появата на менархе при различните спортове. Нашите проучвания от 1989 г. показаха, че вида спорт има пряка връзка с появата на менархе. Проучванията пък на Н. Станимирова потвърдиха, че това е пряко свързано с телесната и мастната маса в пубертетна възраст. Бих препоръчал на докторант Томова в някои от бъдещите си проучвания да изясни въпросите за значението на телесната и мастната маса и практикувания спорт за появата на менархе в днешно време.

Настъпилите изменения в трите групи (в сантиметрията, соматични и психични симптоми и кожни гънки), както и резултатите от използваните китайски методи за въздействие са описани в детайли и са онагледени. Направена е диференциация на резултатите в трите групи.

Направените пет **изводи** отговарят на получените резултати. Подчертава се, че комплексната методика, включваща акупунктура, аурикулотерапия и изометрично упражнение за тазово-дънните мускули води до най-добри резултати. Очаквано, комплексната терапия има по-висока ефективност, отколкото самостоятелното прилагане на упражнения от кинезитерапията. Това дава основания да се предположи, че при по-леките форми на ПМС кинезитерапевтичната намеса може да е достатъчна, а при момичетата с по-сериозни прояви на ПМС трябва да се препоръча и прилагането на методи от китайската медицина.

Докторантката може да бъде поздравена за екологичната насоченост на нейната разработка с използването на физиологични и безопасни методи за въздействие. Това е от особено значение за младите женски организми – бъдещи майки (в случая и бъдещи педагози), които по този начин се опазват от използването на съмнителни медикаменти с химична природа за купиране на неприятните симптоми на тъй-често срещания ПМС. Тъй има върху тях и възпитателен характер с оглед екологичната им насоченост при профилактика и терапия на различни нежелани психосоматични проблеми и в перспектива.

Приносите на авторката са в разработването и прилагането на физиологични и екологични методики за овладяване на ПМС (съчетание на кинезитерапия с китайска медицина) и доказаното от нея положително влияние върху психосоматичното състояние на младите момичета.

Критичните ми бележки и препоръки са минимални и те бяха казани в текста на становището.

Предложеният проект за **автореферат** отговаря на изискванията, но в уводата му част биха могли да се цитират някои от горепосочените

пропуснати в дисертационния труд наши автори, работили по подобни проблеми.

*В заключение, имайки предвид настоящия дисертационен труд с неговите приноси и професионалния опит на докторантката, апелирам към уважаемите членове на научното жури да гласуват за присъждане на научната и образователна степен „доктор” на **ТАТЯНА ТОМЧЕВА ТОМОВА** в Област на висше образование 7. “Здравеопазване и спорт”, Професионално направление 7.4. “Обществено здраве”, Научна специалност “Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл. Методика на лечебната физкултура)”.*

Аз лично гласувам с “ДА” !!!

18.04.2017 г.
София

.....

/проф. д-р Иван Топузов, д.м., д.п.н./